

Himmelrath, A. (2019, 20 серпня). Für alle einen Master, bitte! Deutschlands Akademisierung. *Deutschlandfunk Kultur*.
https://www.deutschlandfunkkultur.de/deutschlands-akademisierung-fuer-alles-einen-master-bitte.976.de.html?dram:article_id=463818

Kühne, A. (2017, 1 лютого). Das duale Studium muss besser werden; Studium mit Betriebsanbindung. *Der Tagesspiegel*.
<https://www.tagesspiegel.de>

Deutscher Bundestag. (2023). *Unterrichtung durch die Bundesregierung Stellungnahmen zur Wissenschaftlichen Studie «Duales Studium: Umsetzungsmodelle und Entwicklungsbedarfe»* (20. Wahlperiode).
<https://www.bundestag.de>

Wissenschaftsrat. (2013). *Empfehlungen zur Entwicklung des Dualen Studiums: Positionspapier*. <https://www.wissenschaftsrat.de>

— 90 —

УДК [377.014.6:005.6]:005.56-027.542-027.551

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

Світлана Кравець,

кандидат педагогічних наук, старший дослідник, завідувач відділу зарубіжних систем професійної освіти Інституту професійної освіти НАПН України,
<https://orcid.org/0000-0002-8878-6241>
e-mail: sveta.kindz@ukr.net

Анотація. На основі аналізу законодавчих актів і нормативно-правових документів схарактеризовано поняття «якість професійної (професійно-технічної) освіти» та складові системи її забезпечення; з урахуванням сучасних потреб споживачів освітніх послуг акцентовано увагу на особливостях визначення орієнтирів функціонування системи внутрішнього забезпечення якості у закладах професійної (професійно-

технічної) освіти на засадах принципів, управлінських технологій і механізмів державно-приватного партнерства.

Ключові слова: якість освіти, якість професійної (професійно-технічної) освіти, споживачі освітніх послуг, система внутрішнього забезпечення якості у закладах професійної (професійно-технічної) освіти, державно-приватне партнерство.

VOCATIONAL EDUCATION QUALITY ASSURANCE ON THE BASIS OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP

Svitlana Kravets,

*Candidate of Pedagogical Sciences (PhD), Senior
Researcher, Head of the Department of Foreign
Vocational Education Systems of the Institute of
Vocational Education of the NAES of Ukraine*

Abstract. Based on the analysis of legislative acts and regulatory documents, the concept of «quality of vocational education» and the components of the system of its assurance are characterized; taking into account the modern needs of consumers of educational services, attention is focused on the features of determining the guidelines for the functioning of the internal quality assurance system in vocational education institutions on the basis of principles, management technologies and mechanisms of public-private partnership.

Keywords: quality of education, quality of vocational education, consumers of educational services, system of internal quality assurance in vocational education institutions, public-private partnership.

Сучасні процеси реформування системи професійної (професійно-технічної) освіти (далі – П(ПТ)О) орієнтовані на забезпечення її якості, адаптивності й гнучкості для задоволення потреб здобувачів освіти та вирішення соціально-економічних викликів як глобального, так і регіонального рівнів. Якість освіти – це відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом освіти та/або договором про надання освітніх послуг, а якість освітньої діяльності – це рівень організації, забезпечення та реалізації освітнього процесу, що забезпечує здобуття особами якісної освіти (Закон України «Про

освіту», 2017). Якість П(ПТ)О освіти визначається рівнем задоволеності споживачів освітніх послуг якістю освітньої діяльності/процесу. Окрім учасників освітнього процесу (здобувачі освіти, педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники, батьки та ін.), споживачами освітніх послуг є роботодавці, громада, держава, суспільство, потреби котрих в умовах сьогодення є змінними і зростаючими. Зміни, пов'язані із реалізацією стратегічних цілей державної політики щодо сталого розвитку, євроінтеграції, цифровізації, розвитку індустрії 4.0 тощо, а також негативні обставини (війна, загроза безпеці, міграція, карантин тощо) суттєво впливають на трансформацію ринку освітніх послуг й вимагають оперативного реагування. Відтак, якість П(ПТ)О, як сукупність властивостей і характеристик освітнього процесу, що функціонально спрямована на задоволення потреб споживачів освітніх послуг, є динамічним поняттям, а зміст критеріїв її складових постійно удосконалюється відносно політичних, соціально-економічних чинників, внутрішніх факторів та запитів населення.

Відповідальною за державну політику у сфері освіти, зокрема з питань забезпечення якості освіти, забезпечення якості освітньої діяльності, здійснення державного нагляду (контролю) за закладами освіти (крім закладів вищої освіти) щодо дотримання ними законодавства є Державна служба якості освіти України. Складовими національної системи забезпечення якості освіти є: система забезпечення якості в закладах освіти (внутрішня система забезпечення якості освіти); система зовнішнього забезпечення якості освіти; система забезпечення якості в діяльності органів управління та установ, що здійснюють зовнішнє забезпечення якості освіти. Процеси удосконалення критеріїв системи забезпечення якості в діяльності органів управління та установ, що здійснюють зовнішнє забезпечення якості освіти та системи зовнішнього забезпечення якості освіти відбуваються на основі результатів інституційних аудитів й зумовлюють зміни у розвитку та функціонуванні внутрішньої системи забезпечення якості освіти.

За результатами аналізу діяльності місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, їх структурних підрозділів з питань освіти в частині, що стосується дотримання законодавства з питань освіти і забезпечення її якості Державною службою якості освіти України у 2024 році виокремлено основні проблеми у сфері П(ПТ)О, що потребують вирішення, як на державному, так і на

регіональному та інституційному рівнях. Серед найбільш важливих проблем: не оптимальна мережа закладів П(ПТ)О; фінансування підготовки робітничих кадрів із професій, що не є затребуваними на місцевому ринку праці; не завершена передача з державної у комунальну власність закладів, підпорядкованих МОН України; провадження освітнього процесу за навчальними планами, що не затверджені обласним органом управління освітою та не відповідають чинним професійним стандартам; відсутність належного кадрового забезпечення (особливо у закладах недержавної форми власності); порушення в організації дистанційного навчання; недотримання вимог під час проведення кваліфікаційної атестації здобувачів освіти та ін. (Державна служба якості освіти України, 2024).

Для усунення цих недоліків необхідно консолідувати зусилля представників органів управління та установ, закладів П(ПТ)О, а також і споживачів освітніх послуг для покращення функціонування внутрішньої системи забезпечення якості у закладах П(ПТ)О.

Методи і практика централізованого управління системою забезпечення якості П(ПТ)О регламентуються законодавчими документами, іншими нормативно-правовими актами. Питання формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах П(ПТ)О конкретизовані наказом Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Методичних рекомендацій з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах професійної (професійно-технічної) освіти», у яких зазначено, що «внутрішня система забезпечення якості – це сукупність умов, процедур і заходів, що забезпечують ефективність освітніх і управлінських процесів, які безпосередньо впливають на якість результатів освітнього процесу, формування ключових і професійних компетентностей здобувачів освіти, сприяють всебічному розвитку їх особистості» (Міністерство освіти та науки України, 2021).

Керівникам закладів П(ПТ)О рекомендовано затвердити Положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти в закладі П(ПТ)О, що передбачає розроблення Стратегії (політики) та процедури забезпечення якості освіти, в якій: визначено орієнтири функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти; враховано інтереси учасників освітнього процесу щодо якості освітніх послуг та реалізації інших їхніх прав; враховано засади державної політики у сфері освіти та принципи освітньої діяльності.

У визначенні орієнтирів розвитку внутрішньої системи забезпечення якості у закладах П(ПТ)О важливо ґрунтуватися на управлінських підходах, в основі яких – використання принципів, технологій, механізмів державно-приватного партнерства (далі – ДПП).

Як зазначає В. Радкевич, «загальні принципи розвитку ДПП у сфері П(ПТ)О передбачають взаємодію між державними установами, приватними компаніями й громадськими організаціями, обумовлюють взаємовигідність і прозорість діяльності, інноваційність розроблення та впровадження освітніх програм, соціальну відповідальність та забезпечення доступності й якості П(ПТ)О, а також сталість та адаптивність до змін у суспільстві й економіці». Для підвищення якості П(ПТ)О, її відповідності потребам ринку праці та з метою створення ефективної взаємовигідної співпраці між державними установами, приватним та громадським сектором важливе значення мають й специфічні принципи, а саме: інтегративності, співробітництва й пошуку компромісів, зв'язку теорії з практикою і продуктивною діяльністю, децентралізації управління, рівноправності партнерів, узгодження інтересів сторін партнерства, соціальної відповідальності, бенчмаркінгу, спільного фінансування, розподілу ризиків між партнерами (Радкевич та ін., 2023, с. 87, 92).

Узгодження орієнтирів розвитку внутрішньої системи забезпечення якості потребує застосування у діяльності закладу П(ПТ)О технології прийняття управлінських рішень, етапи реалізації якої (моніторинг поточної ситуації у внутрішньому і зовнішньому середовищі (виявлення проблеми); розроблення оптимального рішення; прийняття компромісного управлінського рішення; зворотний зв'язок з усіма зацікавленими сторонами)

дають змогу розвивати конструктивну взаємодію між сторонами ДПП на різних рівнях (Кравець та ін., 2023, с.138). Результатом реалізації технології прийняття управлінських рішень має бути визначений орієнтир щодо інноваційного розвитку закладу П(ПТ)О та підвищення якості освітнього процесу не тільки для задоволення інтересів суб'єктів ДПП, а й за їхньої активної участі у цих процесах.

При формуванні політики внутрішнього забезпечення якості П(ПТ)О з урахуванням інтересів учасників споживачів освітніх послуг варто акцентувати, що їхні потреби змінюються відносно політичних рішень, євроінтеграційних поступів, структурних перетворень в економіці, дотримання соціальних гарантій, наявності безпечних умов

праці та життєдіяльності тощо. Об'єднуючи результати діяльності усіх гілок влади навколо збереження людського капіталу, саме системі освіти, зокрема й П(ПТ)О, належить провідна роль у забезпеченні якості людського капіталу для стійкості у воєнний період та відновлення і розвиток економіки у повоєнний час. У цьому контексті актуалізується значення розвитку нових підходів до якості П(ПТ)О, що характеризуються адаптивністю освітніх послуг відповідно до потреб економіки та регіональних запитів у кваліфікованих працівниках, а також гнучкістю процедур і заходів освітніх процесів для швидкого доступу здобувачів освіти, у тому числі, й ветеранів, демобілізованих, внутрішньо переміщених та інших осіб до ринку гідної праці та цивільного життя. Зважаючи на зазначене, система якості П(ПТ)О може включати різні підходи до її забезпечення, рівень ефективності яких обумовлюється ступенем децентралізації, адже чим вищий рівень децентралізації, тим більше можливостей для адаптивності, гнучкості, вибору й швидкого впровадження актуальних орієнтирів розвитку.

Забезпечення якості людського капіталу ґрунтується на дотриманні принципів державної політики у сфері освіти та передбачає урахування тенденцій розвитку національної системи кваліфікацій, а саме: прогнозування потреб в актуальних професіях і кваліфікаціях; створення нових професій, розроблення сучасних професійних стандартів і нових кваліфікацій; розширення можливостей підтвердження/присвоєння, визнання повних і часткових професійних кваліфікацій, зокрема у кваліфікаційних центрах; забезпечення професійного (професійно-технічного) навчання упродовж життя, зокрема у навчально-практичних центрах, галузевих хабах, на підприємствах, в установах або організаціях; залучення зацікавлених сторін до розвитку національної системи кваліфікацій тощо. Відтак, при формуванні політики внутрішнього забезпечення якості у закладах П(ПТ)О необхідно визначити орієнтири, що не суперечать основним повноваженням та напрямам діяльності закладу П(ПТ)О відповідно до чинного законодавства, але надають певний ступінь незалежності щодо прийняття рішень для вдосконалення внутрішньої системи забезпечення якості П(ПТ)О на основі впровадження механізмів ДПП (Радкевич та ін., 2024). Йдеться про застосування дорожньої карти розвитку ДПП у сфері П(ПТ)О (Радкевич, 2024а); алгоритму партнерської взаємодії між суб'єктами, заінтересованими у розробленні сучасних професійних кваліфікацій для повоєнного відновлення України (Кравець, 2024); рекомендацій щодо створення

галузових кваліфікаційних центрів для присвоєння, підтвердження й визнання професійних кваліфікацій різних категорій населення, у тому числі ветеранів війни та внутрішньо переміщених осіб (Онищенко, 2024); використання кейсів співпраці бізнесу та закладів П(ПТ)О (Крячко, 2024); посилення ролі дорадчих органів у сфері П(ПТ)О, що реалізують консультативну, експертно-аналітичну, інформаційно-просвітницьку і моніторингово-оцінювальну функції з метою налагодження співпраці між закладами П(ПТ)О, роботодавцями та іншими заінтересованими сторонами для підвищення якості професійної підготовки кваліфікованих робітників з урахуванням потреб повоєнного відновлення України (Радкевич, 2024в).

Таким чином, у формуванні системи внутрішнього забезпечення якості у закладах П(ПТ)О необхідно визначати орієнтири, що спрямовані на ефективний її розвиток відповідно до сучасних процесів реформування системи П(ПТ)О, завдань національної системи кваліфікацій і потреб споживачів освітніх послуг. Досягнення результативності, адаптивності, гнучкості та швидкого реагування системи П(ПТ)О на виклики сьогодення уможлиблюється завдяки організації процесів функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах П(ПТ)О на засадах принципів, управлінських технологій і механізмів державно-приватного партнерства.

Список посилань

Державна служба якості освіти України. (2024). *Типові недоліки в діяльності місцевих органів управління освітою у 2024 році*. <https://sqe.gov.ua/analiz-oms-2024/>

Закон України «Про освіту». (2017, 05 вересня). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page/>

Кравець, С. Г., Мордоус, І. О., Попова, В. В., Радкевич, В. О., Рябова, З. В., Царьова, Є. С., & Чепуренко, Я. О. (2023). *Технології розвитку державно-приватного партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти у повоєнний час: практичний посібник*. (В. О. Радкевич, Ред.). Інститут професійної освіти НАПН України. <https://doi.org/10.32835/978-617-95325-4-2/2023>

Кравець, С. Г. (2024). Центр сучасних професій і технологій навчання Інституту професійної освіти НАПН України як осередок партнерської взаємодії: доповідь на засіданні Вченої ради Інституту професійної освіти Національної академії педагогічних наук України,

27 травня 2024 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 6(1), 1-9. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2024.6147>

Крячко, В. І. (2024). Взаємодія бізнесу з професійною (професійно-технічною) освітою для повоєнного відновлення економіки України. *Інноваційна професійна освіта. Випуск: Професійна освіта в умовах сталого розвитку суспільства: монографія*, 6(19), 121–127. <https://doi.org/10.32835/2786-619X.2024.6.19.121-127>

Міністерство освіти та науки України. (2021, 06 травня). *Про затвердження Методичних рекомендацій з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах професійної (професійно-технічної) освіти: Наказ МОН України № 509*. <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendacij-z-pitan-formuvannya-vnutrishnoyi-sistemi-zabezpechennya-yakosti-osviti-u-zakladah-profesijnoyi-profesijno-tehnichnoyi-osviti>

Онищенко, А. П. (2024). Створення та функціонування кваліфікаційних центрів сфери послуг на засадах державно-приватного партнерства. *Інноваційна професійна освіта. Випуск: Професійна освіта в умовах сталого розвитку суспільства: монографія*, 6(19), 83-98. <https://doi.org/10.32835/2786-619X.2024.6.19.83-98>

Радкевич, В. О. (2024в). Роль дорадчих органів у розвитку професійної освіти. *Professional Pedagogics*, 2(29), 105–116. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2024.29.105-116>

Радкевич, В. О., Кравець, С. Г., Попова, В. В. Чепуренко, Я. О., & Крячко, В. І. (2024). *Механізми державно-приватного партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти у повоєнний час: методичні рекомендації*. (В. О. Радкевич, С. Г. Кравець, Ред.). Інститут професійної освіти НАПН України. <https://doi.org/10.32835/978-617-8167-09-7/2024>

Радкевич, В. О., Попова, В. В., Рябова, З. В., Кравець, С. Г., Радкевич, О. П., Чепуренко, Я. О., Вороніна-Пригодій, Д. А., & Слободяник, О. В. (2023). *Державно-приватне партнерство у сфері професійної (професійно-технічної) освіти для відновлення економіки України: методичний посібник*. (В. О. Радкевич, Ред.). Інститут професійної освіти НАПН України. <https://doi.org/10.32835/978-617-8167-01-1/2023>

Радкевич, В. О. (2024а). Державно-приватне партнерство у сфері професійної освіти: дорожня карта розвитку. *Professional Pedagogics*, 2(29), 3–20. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2024.29.3-20>